

Iryna Tsareva

PECULIAR FEATURES OF TERMS WORD COMBINATIONS IN THE CRIMINAL CODE
OF UKRAINE LANGUAGE

The article analyzes the structural models of terminological phrases of the Criminal Code of Ukraine. The essence of the phenomenon of the term “terminological phrases” is determined, attention is paid to the fact that terminological phrases are noted by the constant character of the structure. The paper describes the features of legal language as a specialized system of legal concepts, which provides communication needs in the field of legal science and practice. Attention is focused on the study of the semantic structure of the Ukrainian legal terms. From this perspective it is important to make complex typological analysis of the term system of the Ukrainian language legal on the basis of termmaking processes of the modern world.

The researches of the Ukrainian legal borrowings of terminological legal system of term elements of other languages due to different historical conditions and traditions are connected with mentioned above is the result of from above research. Term-words by lexical and grammatical affiliation are divided into nouns, adjectives, verbs and adverbs. Terminological phrases can be two-, three-, four- and multi-component “criminal prosecution”.

Key words: structural model, terminological phrases, legal language, legal text, legal term.

УДК 811.161.2'373.46

О.В. ЧОРНА
м. Ірпінь, Україна

**СОЦІОКОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД ДО ПРОБЛЕМИ
ЗАПОЗИЧЕНЬ В УКРАЇНСЬКІЙ ПОДАТКОВІЙ
ТЕРМІНОЛОГІЇ**

У статті проаналізовано вплив позамовних та інтралінгвальних чинників на процес запозичання термінів до податкової сфери, порушено питання доцільності їхнього використання. Позамовні чинники умовно розділено на історичні, суспільно-політичні, суспільно-психологічні. Закцентовано увагу на взаємозв'язку процесів розвитку мови з історією народу та на особливостях семантичного розвитку слів, спричинених структурною специфікою конкретних мов.

Ключові слова: податкова терміносистема, податкова сфера, позамовні чинники, запозичений термін, автохтонний термін.

Успішний розвиток сучасного суспільства полягає в здатності мови забезпечувати повноцінне спілкування людей у різних сферах життя, які обслуговує термінологічний ярус сучасної мови – самостійна, багаторівнева система когнітивно пов'язаних елементів. Повноцінне залучення української мови до будь-якої сфери життя великою мірою залежить від пізнавально-інформаційної

досконалості термінології, а отже, і від лінгвістично вираженого підходу до її проблем.

Вплив наукової термінології на формування національної мови виявляється в розширенні термінологічної лексики української мови за рахунок слів, пов'язаних із новими видами розумової і практичної діяльності, у взаємодії з лексичною системою живої, розмовної мови, у категорійній диференціації лексем (належності до різних категорій – назв процесів, предметів, явищ, осіб, закладів), в утворенні на базі розрізнених термінів перших системних утворень. Податкова термінологія належить до найдавніших шарів лексичної системи, її формування залежить від багатьох мовних та позалінгвальних чинників. Найменш вивченими в лінгвоукраїністиці виявилися питання функціонування податкової лексики як певної цілісної системи, її поступу та впорядкування.

Під час роботи з фаховою лексикою особливо помітною стає залежність розвитку спеціальної підмови, зокрема термінології певного фаху, від дії екстралінгвальних чинників [16; 17]. Про вплив політичних чинників писав у 1924 році видатний лінгвіст Ян Бодуен де Куртене, зауважуючи, що в ідеалі науковець має стояти поза політикою, однак мимоволі й усупереч бажанню є частиною суспільного життя [5].

Відомо, що лексико-семантичні процеси більшою мірою, ніж інші, демонструють зв'язок із позамовними реаліями. Семантична історія слів у багатьох випадках досить чітко відображає зміни в умовах життя суспільства. У зв'язку з цим очевидно, що варто розмежовувати екстралінгвальні та мовні чинники. Необхідно зосередити увагу на кардинальних питаннях: по-перше, на взаємозв'язку процесів розвитку мови з історією народу, по-друге, на особливостях семантичного розвитку слів, зумовлених структурною специфікою конкретних мов. Розглядаючи ці два критерії в єдності, усвідомлюємо, що позамовні чинники є вагомими у процесі розвитку лексики як найрухливішого рівня мови.

Аналіз історичного тла економічної діяльності на теренах України у мовленнєвому аспекті, тісно пов'язаний із політичною історією України, передбачає з'ясування того, в яких часових площинах українську економіку обслуговувала переважно рідна мова, а в яких – мова панівної держави. Також враховуємо геополітичну ситуацію, що склалася внаслідок розподілу українських земель протягом кількох сторіч між різними державами, де українці підлягали законодавствам цих країн, де по-різному виявляли себе права і статус української мови. Різна лінгвополітична орієнтація регіонів України вплинула на формування української термінології податкової справи на наддніпрянських та наддністрянських землях.

Отже, основний вплив на процес запозичання аналізованих термінів мали позамовні чинники, а саме:

1. Інтеграційні процеси в науці, високий рівень розвитку фінансової сфери в країнах Західної Європи, який спричинив запозичення цілої низки спеціальних номінацій разом із новими поняттями (*люстрації, іпотека, інвестиція, емітент, трасант*). Ці назви разом із національними термінами утворили ядро податкової терміносистеми.

2. Тривале існування України в умовах економічної, суспільно-політичної та культурної залежності від сусідніх держав, що уможливило орієнтування на

досягнення панівних мов і запозичання з них, навіть якщо вони не були досконалими чи суперечили нормам української літературної мови.

Внаслідок дії історично-політичного чинника етапи вільної, природної розбудови термінології, домінування у всіх сферах спеціального мовлення питомо української лексики, запозичень без нав'язаної мові участі мови-посередника чергуються з етапами штучної русифікації, полонізації чи германізації економічної лексики української мови з паралельним вилученням з обігу термінів, створених на власній мовній основі.

Сплата данини – феномен світової історії цивілізації, що більшою чи меншою мірою позначився на розвитку всіх народностей і культур. Вік цього явища дорівнює вікові самого людства. На початковому етапі розвитку побір становив вид військової контрибуції, тобто плати завойованого народу переможцеві як визнання своєї підкореності. Сплата данини могла також бути запорукою миру чи відкупом від воєнних вторгнень. У східних слов'ян описуване явище набуло економічного змісту приблизно у X ст. Ця повинність стала вираженням внутрішньої соціально-економічної залежності, ще пізніше набула вигляду державного податку.

Історичні умови формування суспільно-економічного ладу спричинили суттєві зміни у системі українського оподаткування. Із середини XIII ст. на завойованих Золотою Ордою київських землях з'являються нові види податків, а до узвичаєних слов'янських спеціалізованих податкових номінацій додаються тюркські лексичні одиниці: *тамга*, *ям*, *бігар*, *нузул* тощо.

Друга половина XIV ст. позначилася переходом південно-західних земель Київської Русі до складу сусідніх князівств, що зумовило подальше урізноманітнення системи оподаткування та входження у мову іншомовних лексем податкової сфери: *чини* (з латини через пол.), *глоба* (молд.), *дякло* (лит.) та ін.

Чужі лексеми поповнювали терміносистему з неоднаковою інтенсивністю в різні періоди її становлення, причому на кожному етапі виразно виявлявся вплив якоїсь однієї мови, що визначався передусім екстралінгвальними чинниками: якщо на початкових етапах контактування з тією чи тією мовою простежувалася певна хронологічна послідовність, то пізніше диференціація відбувається не за хронологією, а за сферами функціонування, що презентують етнічні переваги у якійсь галузі. Джерелами української терміносистеми оподаткування стали латинська, грецька, французька, німецька, литовська, італійська, англійська, турецька, арабська, польська мови. Із французької мови українська запозичила терміни *шос*, *боніфікація*, з німецької в українську мову проникли терміни *рента*, *гільдія*, *капітал*, *фрахт*, з італійської – *порто-франко*. Російська мова стала посередником у засвоєнні термінів *п'ятирічка*, *трудодень*, *продподаток*, *зрівнялівка*, *упущена вигода*. Через польське посередництво українська мова запозичила з класичних мов *головицзна*, *чини*, *серебицина*.

Так, на початку XX століття в податковій сфері функціонували терміни *дань* – *дача* – *контрибуція*, *нарост* – *отсоток* – *процент*. Запозичання номінацій часто здійснювалося через посередництво польської чи російської мови, іноді за наявності власномовного терміна: *пошлина* – *мито* – *цло*. А якщо заглибитися в історію, то з кінця XVIII ст. до початку XX ст. фахова писемна мова на Наддніпрянській Україні взагалі послуговувалася винятково російською мовою, про що були відповідні циркуляри царського уряду. У зв'язку з

цим розвиток економічної термінології відбувався стрибкоподібно, позитивні періоди розвитку є етапами її розквіту – досить вільного, природного поступу, що опирався на відповідний статус української мови у тогочасному суспільстві, панування її в усіх сферах суспільного і культурного життя народу, натомість негативні – періодами занепаду, майже повного згасання термінотворчої діяльності у професійному середовищі в українськомовному суспільстві [11].

Суб'єктивний характер дії історично-політичного чинника полягає, на наш погляд, у тому, що він не споріднює різномовні термінології економічної справи, а швидше розводить шляхи їхнього становлення, увиразнює специфічність кожної. Особливо це помітно у формуванні української податкової термінології в зіставленні, наприклад, з російською чи польською, німецькою.

У сучасному мовознавстві у зв'язку з потребою впорядкування національної науково-технічної мови дедалі більшої ваги набуває питання аналізу доцільності потрапляння до її лексичного складу значної кількості мовних запозичень. Мовознавці акцентували увагу на різних аспектах цієї проблеми: ще І.І. Огієнко порушував питання лексичних запозичень з іноземних мов, досліджуючи історію їх проникнення в українську мову [12]; О.О. Потєбня на матеріалі німецької та української мов довів, що запозичення потрапляють у мову, що приймає, з мови-джерела як безпосередньо, так і через мову-посередника [14]; Ю.О. Жлуктенко, аналізуючи механізми запозичування, проблеми мовних контактів, зокрема українсько-англійських, розмежував поняття «мовний контакт» і «взаємодія мов» [3]; С.В. Семчинський простежив шляхи збагачення лексики, вивчав теоретичні аспекти взаємодії та зближення мов на лексико-семантичному рівні, їхню морфологічну та семантичну структуру [15]; джерелам запозичень та особливостям їхнього входження в український науковий простір присвячені розвідки Б.М. Ажнюка (1998), Г.В. Зимовець (1997), Н.Ф. Непійводи (1997), В.П. Сімонюк (2002), Л.Д. Малевич (2003), І.М. Кочан (2006), Л.В. Туровської (2005, 2009) та ін. Дослідники прагнуть випрацювати єдине визначення для поняття «запозичення», адже вчені – представники різних напрямків у мовознавстві – неодностайні у поглядах на механізм та класифікацію запозичених слів, а звідси – і на природу цього явища. Так, Ю.О. Жлуктенко заперечує поняття запозичення, яке, на його думку, «значною мірою є умовним» [3, с. 42]; Л.П. Крисін під запозичуванням розуміє «процес переміщення різних елементів з однієї мови в іншу» [6, с. 18]; С.В. Семчинський розглядає запозичення як форму інтерференції мов [15]. Ураховуючи різні погляди лінгвістів на проблему запозичень, керуємося думкою, що термінологічне запозичання є одним зі шляхів поповнення терміносистем різних мов, указуючи, що такі лексичні одиниці зазвичай характеризуються однозначністю, відсутністю емоційно-експресивних конотацій.

Запозичення в системі української податкової термінології, зважаючи на останні досягнення термінознавчих пошуків, аналізуємо з двох позицій: соціолінгвістичної, за якої простежуються процеси входження запозичень у мову у зв'язку з розвитком історії та культури народу-носія, та лексико-семантичної, за якої первинним постає вивчення окремих груп запозичених слів. Соціолінгвістичний аспект передбачає, зокрема, дослідження механізмів входження в національну мову певних груп запозиченої лексики внаслідок

суспільно-економічних і політичних контактів України з іншими державами на різних історичних етапах.

Причини запозичання іншомовних спеціальних одиниць у термінологію вбачаємо у впливі не лише позамовних, а й внутрішньомовних чинників:

1. Термінування галузевих понять за допомогою власномовних слів не може бути нескінченним, по-перше, через природну обмеженість лексичних ресурсів кожної мови і, по-друге, тому, що система понять певної галузі не завжди може знайти вдалі позначення в національній мові. У період становлення податкової терміносистеми запозичання певною мірою стимулювала недостатня продуктивність інших шляхів термінотворення, особливо синтаксичного та словоскладання.

2. Запозичений термін на відміну від переосмисленого загальноживаного слова характеризується однозначністю, відсутністю емоційно-експресивних конотацій навіть на початковому етапі функціонування в терміносистемі: якщо «слово рідної мови повинно ще стати терміном, то слово іншомовне – готовий термін; воно більше знак, ніж слово мови рідної» [7, с. 89]. Саме намаганням уникнути полісемії власних мовних елементів з їхньою прозорою внутрішньою формою іноді пояснюють появу запозичень, які більше відповідають вимозі однозначності терміна: *нагромадження – акумуляція (коштів), фіксація – декларування (податків)*.

3. Використання запозичених термінів часто зумовлене їхньою здатністю передавати розчленоване поняття однослівним найменуванням (з погляду мови-реципієнта), що відповідає вимогам стислості терміна, напр.: *антиципація* – «виплата грошей за борговим зобов'язанням до закінчення вказаного терміну; стягування податку раніше, ніж встановлено законом» (СІС, с. 93). Такі запозичення зазвичай не мають національних еквівалентів і характеризуються високою точністю.

4. Переваги іншомовних елементів можуть бути пов'язані з їхньою дериваційною продуктивністю [8, с. 60]. Так, високими можливостями утворювати похідні одиниці відзначаються запозичені терміни *інвестиція – інвестувати, інвестиційний дохід, проінвестований, інвестор; декларація – декларувати, декларування, задекларований, декларант* тощо.

Спеціальна лексика, покликана до життя тими чи тими потребами суспільства і його ж обслуговуванням, формується на певних історичних етапах розвитку людства, конкретного етносу, закономірно вбираючи й відбиваючи своєрідність кожної відповідної епохи. «Дітьми» свого часу є також учасники виробничого процесу; їхні соціальні, політичні, мовленнєві, психологічні характеристики детерміновані історично. Внаслідок цього розглянутий вище чинник формування термінології певного фаху безпосередньо залежить і від дії іншого – суспільно-психологічного.

3. Суспільно-психологічний чинник має не визначальний, але вагомий вплив на проникнення іншомовних термінологічних елементів. Особливої актуальності цей аспект набуває сьогодні, в умовах відкритого інформатизованого суспільства, коли реальною стає загроза швидкої англізації наукових терміносистем в її американському варіанті. Підтвердженням цього є різке зростання в наукових текстах кількості термінів-запозичень з англійської мови, які часто вживають замість наявних національних еквівалентів, іноді без належної

фонетичної та граматичної адаптації (*моніторинг, боніфікація, менеджмент*) [8, с. 57].

У формуванні термінології податкової справи пріоритет рідної мови, а також природні (внаслідок розвинених культурних, економічних контактів між народами-носіями мови) процеси запозичання, були можливі лише на певних етапах.

Взаємозалежність між дією людського чинника та розвитком термінології досить відчутна, бо термінологію розглядаємо «не тільки як закономірну еволюцію мови, зумовлену історією її носіїв, а й з погляду творчості індивідів зі своїм світобаченням» [10, с. 111], типом мислення, властивим лише їм, належністю до певної національної культури.

Останній чинник досить виразно підтверджується одним із положень В. фон Гумбольдта: «Вплив національної своєрідності виявляється у мові двоїсто: у способі утворювати окремі поняття й у відносно неоднаковому багатстві мов поняттями певного гатунку. У конкретному позначенні очевидно беруть участь то фантазія й емоції, керовані чуттєвим спогляданням, то ретельний розмежувальний здоровий глузд, то сміливий поєднувальний дух. Однаковий колорит, якого в кінцевому результаті набувають назви різнорідних предметів, виявляє особливості світорозуміння тієї чи іншої нації. <...> національна своєрідність духу і характеру <...> так само сильно впливає й на побудову мовлення» [2, с. 105].

У формуванні податкової терміносистеми дія суспільно-психологічного чинника досить виразна. Саме нею зумовлена термінологічна синонімія, яка є об'єктивною ознакою природно сформованих терміносистем, та багатозначність термінів. Наприклад, в аналізованій терміносфері для потрактування різних понять уживали однакові терміни, що було пов'язано з поширенням у XV – XVI ст. заміни натуральної данини чи трудової повинності грошовим еквівалентом. У деяких випадках селяни мали можливість відкупитися від роботи, сплативши за це; в інших – практикувалася заміна повинності платою через неспроможність адміністрації організувати процес відробітку великій кількості *тяглих* людей та забезпечити належний контроль [1, с. 125 – 126]. Цей факт позначився на системі найменувань: *сторожа* «податок на утримання сторожів» і *сторожа* «грошовий еквівалент повинності»; *толока* «повинність» і *толока* «грошовий еквівалент повинності»; часто один і той самий предмет ставав об'єктом різних видів оподаткування: *гребельне* «проїзна плата» і *гребельне* «плата за відмову виконувати повинність гатити греблю», *поворотщина* «торговельний податок при виїзді купця з «гостинного» двору», *поворотщина* «податок на утримання воротарів» та *поворотщина* «штраф, плата за відмову стерегти замкові ворота» тощо.

Податковий механізм, з одного боку, відзначався динамізмом, а з іншого, – був консервативним. Нерідко плати, які втрачали актуальність, продовжували своє функціонування за традицією. Так, наприклад, до XIV ст. зникла реалія сплати данини татарській орді – *татарщина*, проте податок не був скасований, а термін позначав тепер «грошовий збір на господарські потреби міста (замку)».

Суспільно-психологічний чинник можна вважати чинником об'єктивного характеру, дія якого універсальна, міжмовна. Варіантність номінацій,

спричинена, з одного боку, баченням термінотворцями різного в одному й тому самому денотаті, з іншого – відмінностями в їхній загальній та мовленнєвій культурі, фаховій обізнаності, є характерним явищем також і для російської, білоруської та інших економічних терміносистем.

Цілком слушною є думка, що «на різних етапах історії українського народу суспільні, політичні та правові передумови не завжди сприяли повнокровній функціональній розбудові національної мови, часом вони практично унеможливлювали її. Політична історія України наклала на розвиток української мови, зокрема її спеціальної лексики, свій відбиток, активно впливала на внутрішньомовні процеси» [18, с. 42].

На основі багатьох досліджень процесів термінологізації, які проходили й проходять сьогодні у ряді європейських мов, зокрема в німецькій, польській, англійській, не кажучи вже про рідну мову, можна зробити висновок, що запозичення є закономірним об'єктивним явищем, яке не піддається істотним обмеженням чи заборонам. Процеси мовних взаємовпливів і взаємозбагачень є об'єктивним розвитком кожної національної мови, що бере участь у цих процесах. Будь-яка розвинена мова намагається створювати власні термінологічні відповідники до іншомовних запозичень. Тому в мові часто паралельно існують та функціонують іншомовні терміни й автохтонні.

Звичайно, автохтонний термін переважно зрозумілий, має прозору семантику, може обслуговувати кілька терміносистем. Як наслідок, досить часто натрапляємо на його полісемантичність (нагадаємо про небажаність цього явища в термінології). Запозичений же термін не співвідноситься у свідомості носіїв мови з одиницями національної мови і, як наслідок, функціонує лише однозначно. З одного боку, це позитивна риса запозичення, але, з іншого боку, він вимагає дефініції. На перший погляд, становлення і розвиток терміносистеми має проходити на національній основі, що є засобом пізнання і розвитку наукового поняття, але ж запозичення терміносистемами міжнародних термінів там, де це необхідно і виправдано, цілком закономірний процес.

Ситуація невизначеності, неоднозначності підходів, яка склалася в Україні у сфері наукової мови (наукового стилю взагалі), потребує серйозного мовознавчого аналізу та вироблення конкретних рекомендацій щодо творення і використання термінів, зважаючи на їхню усталеність у науці та мові, зручність, відповідність системі української мови. Саме тому особливої ваги набуває питання співвідношення національного та іншомовного, роль запозичень у розбудові системи сучасної української термінології [19, с. 134]. Виправданим варіантом вважаємо використання національних термінів за умови, якщо вони відповідають оптимальним естетичним, мовнокультурним, психологічним характеристикам.

1. Бойко І.Д. Селянство України в другій половині XVI – першій половині XVII ст. / Відп. ред. К.І. Стецюк. Львів: Вид-во АН УРСР, 1963. 327 с.
2. Гумбольдт фон. В. О различии строения человеческих языков и его влияние на духовное развитие человечества: *Избр. труды по языкознанию*. Москва: Прогресс, 1984. 397 с.
3. Жлуктенко Ю.О. Лингвистические аспекты двуязычия: уч. пособ. для гос. ун-тов и пед. ин-тов. Киев: Вища школа, 1974. 176 с.

4. Д'яков А.С., Кияк Т.Р., Куделько З.Б. Основи термінотворення: Семантичні та соціолінгвістичні аспекти. Київ: Вид. дім «KM Academia», 2000. 218 с.
5. Записки наукового товариства ім. Т.Г. Шевченка. Львів, 1925. Т. 141 – 143.
6. Крысин Л.П. Иноязычные слова в современном русском языке. Москва: Наука, 1968. 208 с.
7. Кутина Л.Л. Формирование языка русской науки. Москва – Ленинград, 1964. 219 с.
8. Малевич Л. Термінологічне запозичання: причини, джерела, функції. *Українська термінологія і сучасність*: Зб. наук. праць. Київ, 2005. Вип. VI. С. 56 – 61.
9. Мова і духовність нації / Відп. ред. Т.І. Панько. Київ: НМК ВО, 1992.
10. Непийвода Н.Ф. Мова української науково-технічної літератури (функціонально-стилістичний аспект). Київ: ТОВ «Міжнародна фінансова агенція», 1997. 303 с.
11. Огар Е.І. Українська друкарська термінологія: формування та функціонування: дис. ... канд. філол. наук. 10.02.01. Львів, 1996. С. 4.
12. Огієнко И.И. Иноземные элементы в русском языке: История проникновения слов в русский язык. Київ: Тип. Бондаренко и Гнездовского, 1915. 136 с.
13. Потєбня А.А. Из записок по русской грамматике: В 2 т. Москва: Учпедгиз, 1958. Т. 1 – 2. С. 262.
14. Семчинський С.В. Семантична інтерференція мов. Київ: Вища школа, вид-во при КДУ, 1974. 256 с.
15. Суперанская А.В., Подольская Н.В., Васильева Н.В. Общая терминология: Вопросы теории. Москва, 1989. 248 с.
16. Ткачева Л.Б. Экстралингвальная обусловленность лингвистических процессов в терминологии. *Отраслевая терминология и ее экстралингвальная обусловленность*. Воронеж, 1986.
17. Туровська Л.В. Військові звання та посади в Україні. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. 160 с.
18. Туровська Л.В. Інтеграція іншомовної лексики в українську наукову термінологію. *Наукові праці: Науково-методичний журнал*. Миколаїв, 2009. Вип. 85. С. 130 – 134.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

СІС – Словник іншомовних слів / уклад. Л.О. Пустовіт та ін. Київ: Довіра, 2000. 1018 с.

Olena Chorna

THE SOCIO-COMMUNICATIVE APPROACH TO THE BORROWING IN UKRAINIAN TAX TERMINOLOGY

The influence of extra-linguistic and intra-linguistic factors on the process of borrowing terms into the tax sphere are analyzed and the question of the feasibility of their using was raised in the article. Extralinguistic factors are conditionally divided into historical, socio-political, socio-psychological. The emphasis is on the interconnection of development language processing with the history of the people and on the peculiarities of the semantic development of words due to the structural speciality of specific languages.

The approaches to solving problems of scientific influence of terminology on the formation of the national language is manifested in the expansion of the terminological vocabulary of the Ukrainian language at the expense of words related to new types of mental and practical activity, in interaction with the lexical system of living, spoken language, in the categorical differentiation of lexemes (belonging to different categories – names of processes, objects, phenomena, persons, institutions), on the basis formation of distinct terms of the first system formations. Tax terminology belongs to the oldest layers of the lexical system, its formation depends on many

language and extra-linguistic factors. The least studied in linguistic-Ukrainian studies were the questions of the functioning of the tax vocabulary as a certain integral system, its development and organization.

The situation of uncertainty ambiguity of approaches which has developed in Ukraine in the field of the scientific language, (the scientific style in general), needs serious linguistic analysis and making specific recommendations as for creating and using terms, considering on their solidity in science and language, convenience, compliance with the Ukrainian language system.

Keywords: the tax terminology system, the tax area, extralinguistic factors, borrowed terms, autochthonous terms.

УДК 316:811.161.2'373.46

В.В. ЧУМАК

Я.В. СИНЕГУБ

м. Київ, Україна; м. Умань, Україна

СОЦІОЛОГІЧНИЙ ТЕРМІН ЯК ОДИНИЦЯ ГАЛУЗЕВОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ

У статті зроблено спробу проаналізувати соціологічний термін як одиницю галузевої терміносистеми. Виокремлюючи основні класифікаційні ознаки соціологічної терміноодиночності, встановлюючи ієрархічні відношення між однослівними й багатослівними термінами, визначаючи структурну й семантичну специфіку української соціологічної терміносистеми, автори доходять висновку про важливу роль досліджуваної терміносистеми у формуванні й функціонуванні української літературної мови.

Ключові слова: терміноодиночність, соціологічний термін, галузева терміносистема, класифікаційні ознаки соціологічного терміна.

Активний розвиток науки й техніки у світовому обширі, наукові дослідження фахівців різних галузей знань, технічне й комерційне співробітництво у сфері міжособистісної комунікації актуалізують необхідність різнобічного вивчення термінологічних одиниць на всіх рівнях функціонування української літературної мови.

У східнослов'янській лінгвістиці питання теорії і практики формування й функціонування одиниць галузевих терміносистем неодноразово розглядали в наукових працях А.А. Бурячок, Н.В. Васильєва, В.П. Даниленко, З.І. Комарова, Т.І. Панько, Н.В. Подольська, О.В. Суперанська, А.Є. Супрун та інші лінгвісти. В українському термінознавстві важливим внеском у термінологічну науку вважаємо дослідження Т.Р. Кияка, І.М. Кочан, Л. Д. Малевич, Л.О. Симоненко, О.А. Стишова, Л.В. Туровської, Я.П. Яремка та інших мовознавців.

Констатуємо той факт, що поза межами уваги науковців поки що залишається українська соціологічна терміносистема, яка, перебуваючи на етапі

В.В. ЧУМАК, Я.В. СИНЕГУБ, 2019